РІК ЗАЛОЖЕНЯ 1893.
"СВОБОДА"
"LIBERTY"
виходить три рази на тиждень
вівторок, четвер і суботу,
видає
„УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ"
83 Grand St., Jersey City, N. J.
Всі листи, моні-ордери і чеки треба висилати на адресу „SVOBODA".

СВОБОДА

ESTABLISHED 1893.
"SVOBODA"
("LIBERTY")
the Ukrainian Newspaper
published three times a week
Tuesday, Thursday and Saturday,
by Ukrainian National Association
at 83 Grand St., Jersey City, N. J.

Урядовий орган Українського Народного Союза -- "SVOBODA" -- Official organ of Ukrainian National Association.

РІК XXV. ДЖЕРЗИ СІТИ, Н. ДЖ., второн 6-го лютого 1917. Ч. 15. VOL. XXV. JERSEY CITY, N. J., Tuesday, February 6, 1917. No. 15.

ПРЕЗИДЕНТ ВІЛСОН ПРОГОЛОСИВ ЗІРВАНЄ ДИПЛЬОМАТИЧНИХ ЗНОСИН З НІМЕЧЧИНОЮ.

Врученє пашпортів німецькому послови і відкликанє американського посла з Берліна.

ВОЄННІ ПРИГОТОВЛЕНЯ ЗЛУЧ. ДЕРЖАВ НА СЛУЧАЙ ВІЙНИ З НІМЕЧЧИНОЮ.

ПРЕЗИДЕНТ ВІЛСОН ОГОЛОСИВ ЗІРВАНЄ ДИПЛЬОМАТИЧНИХ ЗНОСИН З НІМЕЧЧИНОЮ.

ВАШІНҐТОН, 3. лютого. — **О другій годині пополудни на спільнім засіданю конґресу (палати послів і сенату) президент Вілсон проголосив зірванє дипльоматичних зносин з Німеччиною.**

Дальше президент повідомив конгрес, що поручив секретареви для заграничних справ, аби він вручив німецькому амбасадорови у Вашінґтоні пашпорти і зарядив відкликанє американського амбасадора з Берліна.

У своїй промові подав президент Вілсон до відома членів конґресу причини, які змусили його до зробленя сего кроку.

Представивши коротко всі дотеперішні домаганя Злучених Держав, які найшли вираз у ріжних нотах, висланих до Німеччини, та дотеперішні відповіди і запевненя зі сторони Німеччини щодо способів веденя дальшої війни на мори, президент сказав:

„Дня 31. січня, в середу сего тижня, німецький посол вручив секретареви заграничних справ крім ноти ще й меморіял отсього змісту:

„Цісарське правительство не сумніваєть ся, що правительство Злучених Держав зрозуміє положенє, яке накинули аліянти центральним державам через свої брутальні методи веденя війни в ціли їх знищеня, та що правительство Злучених Держав зрозуміє, що сей явний, відкритий намір аліянтів дає Німеччині повну свободу діланя, яку собі вона застерегла була в ноті до Злучених Держав з дня 4. мая 1915 р.

„Серед таких відносин Німеччина має намір неправні воєнні способи своїх ворогів стрінути в сей спосіб, що ціла плавба, не виключаючи кораблів невтральних, почавши від дня 1. лютого в областях довкола Анґлії, Франції, Італії і в східній части Середземного моря, буде здержана. Всі кораблі, які находилиб ся в сій области, будуть затоплені."

„Надію ся, що з огляду на повисшу заяву, яка нараз і без ніякого попереднього повідомленя зовсім зносить обітниці, які зробило німецьке правительство у своїй ноті з дня 4. мая 1916 р., згодите ся зі мною, що се правительство не поставило такої альтернативи, яка могла би відповісти повазі і чести Злучених Держав.

„Тому я поручив секретареви заграничних справ повідомити німецького посла, що зриваєть ся всякі дипльоматичні зносини між Злученими Державами а Німеччиною, відкликати американського посла з Берліна, а рівночасно вручити пашпорти німецькому послови у Вашінґтоні.

„Помимо сего несподіваного кроку зі сторони німецького правительства, сего наглого і пожалуваня гідного відкликаня зроблених приречень, в сій так дуже критичній хвилі напруженя відносин між обома правительствами, не хочу вірити, щоби німецьке правительство мало дійсно намір виконати те, до чого уважає себе управненим, і перед чим нас перестерігає. Ніяк не можу повірити, щоби німецьке правительство так мало звертало свою увагу на давну приязнь між обома народами і нищило безглядно американські кораблї та американське жите, як се було в своїм намірі заповіло. І навіть тепер лише дійсний і отвертий чин зі сторони Німеччини міг би мене про се переконати.

„Коли би я однак завів ся у своїх надіях, коли би дійсно американські кораблї і американські горожани впали жертвою через нарушенє командантами справедливого і розумного міжнародного закона і заповідий людскости, тоді буду сьмілий знова станути перед конґресом і просити, щоби дав мені повновласть ужити всїх конечних средств для охорони наших моряків і нашого народу. Меньше зробити не можу. Припускаю, що всі прочі невтральні держави займуть такесаме становище.

„Ми не хочемо жадної ворожнечі з цісарським правительством. Ми є правдивими приятелями німецького народу і бажаємо позістати в мирі з німецьким правительством. Ми не повіримо, що німецьке правительство є нам вороже, як довго і доки ми не будемо змушені в те повірити. Нашою цілию є ніщо иншого, як лише оправдана оборона безсумнївних прав нашого народу. Не хочемо служити самолюбним цілям. Хочемо гадками і чинами постояти вірно за принципами нашого народу, які я виложив був щойно перед двома тижнями у своїй промові в сенаті. Хочемо боронити права свободи і справедливости. А се є підстави мира, а не війни. Дай Боже, щоби ми не були змушені боронити їх з причини самовільної несправедливости зі сторони німецького правительства".

ЗІРВАНЄ ДИПЛЬОМАТИЧНИХ ЗНОСИН НЕ ОЗНАЧАЄ ЩЕ ВІЙНИ.

ВАШІНҐТОН, 3. лютого. — Зірванє дипльоматичних зносин між Німеччиною а Злученими Державами вправді не означає ще війни, але може легко до сего довести.

Сьвітова історія дипльоматії вказує, що зірванє дипльоматичних зносин поміж державами першої кляси становить дуже поважну небезпеку і звичайно спричинювало вибух війни.

Взаїмні права горожан істнують дальше.

Права Німців в Америці і Американців в Німеччині з причини зірваня дипльоматичних зносин не улягають жадним змінам. Істнуючі договори не є знесені, але позістають надальше всилї, хиба що одна сторона ухвалила би їх зірвати, на що однак після міжнародного права вимагаєть ся однорічного попереднього виповідженя.

Торговельні зносини не улягають зміні.

В торговельних зносинах не заходить жадна зміна. Поодинокі особи чи товариства можуть вести дальше свої інтереси без жадного обмеженя, хиба що займають ся торговлею річий, які є зачислені на лісту воєнної контрабанди. На случай потреби мають право звертати ся о поміч до тих посольств, які переймили опіку над горожанами дотичної держави.

Приватна власність не улягає конфіскаті.

Секвестрованє або конфіскованє приватної власности Німців в Америці і на відворот не має місця.

95 торговельних кораблів німецьких, які находять ся в американських пристанях, може американське правительство перейняти на свою власність, однак за заплаченєм відповідного відшкодованя за них властителям кораблів. Навіть на случай війни з Німеччиною треба сумнївати ся, щоби Злучені Держави зовсім сконфіскували їх на свою власність, хочби з того згляду, що Злучені Держави належали до тих держав, котрі домагали ся ненарушимости чужої власности підчас війни.

Перешкоди в почтї не буде.

Почтовий рух буде удержаний без жадної перешкоди дальше на підставі ухвал міжнародної конвенції в Женеві.

Опіку над полоненими переймуть инші невтральні держави.

В наслідок зірваня дипльоматичних зносин з Німеччиною американські посольства перестають займати ся запомоговою акцією для полонених і інтернованих Німців в Анґлії, Франції і Росії. Опіка над полоненими й інтернованими Німцями перейде в руки посольств инших невтральних держав.

ВОЄННА НАРАДА.

ВАШІНҐТОН, 3. лютого. — **Нинї пополудни відбула ся нарада, в якій взяли участь президент Вілсон, секретар війни, секретар маринарки і секретар фінансів.**

Вислїд нарад позістає в найбільшій тайні.

500 МІЛЇОНІВ ДОЛЯРІВ НА ВОЄННІ ПРИГОТОВЛЕНЯ.

ВАШІНҐТОН, 3. лютого. — **Сенатор Томас вніс нинї резолюцію, яко доповненє до податкового білю, в якій домагаєть ся 500 мілїонів кредиту на воєнні приготованя на мори і на суші.**

Воєнний кредит мав би бути покритий бондами.

УТВОРЕНЄ 2-МІЛЇОНОВОЇ АРМІЇ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ НА СЛУЧАЙ ВІЙНИ.

ВАШІНҐТОН, 3. лютого. — Американський ґенеральний штаб випрацював плян утвореня армії на случай війни Злучених Держав з Німеччиною.

Сей плян обіймає отсї чотири головні точки:

1. Беручи за підставу теперішну правильну армію і мілїцію, має бути утворена нова армія, якої сила в протягу року виносила би 2 мілїони жовнірів. Перший рік був би ужитий на зорганізованє і вправленє армії і в протягу першого року армія не брала би участи на европейськім терені війни.

2. Переведенє закона про загальну примусову військову службу і покликанє до неї трох перших кляс.

3. Заложенє в кождім стейтї таборів для військових вправ.

4. Американські фабрики амуніції і оружа мають доставити амуніцію, оруже і инші воєнні матеріяли, потрібні для 2-мілїонової армії.

В пляні ґенерального штабу є утворити 100 дивізий по 20.000 людий. На се потрібно 50.000 официрів. Під теперішну пору є їх 6.000.

На початку були би покликані мущини у віцї 18, 19 і 20 літ. Беручи за підставу, що кождий річник числить по 1 мілїонови хлопців і що одна трета часть з них буде неспосібна до військової служби, то кождий річник дав би армії по 666.000 людий або разом 2.000.000.

Висиланє американських війск до Европи під теперішну пору вважають воєнні знавці за річ неможливу, коли зважить ся, що Росія втратила в протягу перших 10 місяців війни 80.000 в самих официрах, котре то число рівнаєть ся силї цїлої сталої армії Злучених Держав.

ҐОВЕРНОР СТЕЙТУ НЮ ЙОРК ПОКЛИКАВ МІЛЇЦІЮ.

ОЛБАНИ, Н. Й., 3. лютого. — **Ґовернор нюйорського стейту, Вітман, видав нинї приказ змобілїзувати мілїцію цїлого стейту.**

Покликана мілїція має служити в першій мірі до стереженя мостів, тунелїв, водопроводів і прочих важнїйших місць перед можливим ушкодженєм.

АМЕРИКАНСЬКЕ ПРАВИТЕЛЬСТВО ВЗЯЛО В ПОСІДАНЄ ДВА НІМЕЦЬКІ ВОЄННІ КРУЖЛЯКИ.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. — **На приказ департаменту маринарки американські власти взяли в посіданє німецькі інтерновані воєнні кружляки, „Кронпрінц Вільгельм" і „Прінц Айтель Фрідріх", які находили ся у пристани Філядельфії. Залогу кораблів уміщено яко полонених в окремих бараках і поставлено під військову сторожу.**

МАШИНИ НА НІМЕЦЬКИХ Й АВСТРІЙСЬКИХ ТОРГОВЕЛЬНИХ КОРАБЛЯХ УШКОДЖЕНІ.

НЮ ЙОРК, 3. лютого. — **Кружать вісти, що машини на німецьких й австрійських торговельних кораблях, які находять ся в американських пристанях, є зовсім ушкоджені. Направа машин вимагала би 6 до 10 місяців часу, щоби кораблї можна було ужити до служби на мори.**

На доках, в яких находять ся німецькі й австрійські кораблї, поставлено сильну сторожу.

З 25 КОРАБЛЇВ ВІДЇХАВ ЛИШЕ „АДРІЯТІК".

НЮ ЙОРК, 3. лютого. — **З 25 кораблів, в пристани Ню Йорку, які взяли вже папери від цлових властий і мали нинї відїхати до Европи, лише один корабель „Адріятік" опустив пристань.**

Анґлійський корабель „Адріятік" належить до найбільших кораблів, які служать до перевозу амуніції з Америки до Анґлії. Корабель опустив пристань з 15.000 тон амуніції і воєнних матеріялів. На покладі корабля находить ся 44 подорожних, між тими лише один Американець. Правдоподібно „Адріятік" буде відбувати свою подорож в окруженю анґлійських воєнних кораблів.

ПІДВОДНА ЛОДКА ЗАТОПИЛА АМЕРИКАНСЬКИЙ КОРАБЕЛЬ „ГАВЗАТОНІК".

ВАШІНҐТОН, 3. лютого. — **Німецька підводна лодка затопила вчера американський корабель „Гавзатонік", який був в дорозі до Лондону з набором 144.200 бушлів пшениці.**

Перші вісти, що корабель затоплено без остороги, показали ся неправдиві. Урядові вісти від американського консуля доносять, що ціла залога корабля, зложена з 37 людий, зістала виратувана.

НІМЕЦЬКИЙ ПОСОЛ ГОТОВИТЬ СЯ ДО ВІДЇЗДУ.

ВАШІНҐТОН, 4. лютого. — **Німецький посол, ґр. Бернсторф, відбув вчера довшу нараду з послом Швайцарії в справі передачі йому опіки над німецькими інтересами в Злучених Державах.**

Департамент заграничних справ віднїс ся до анґлійського посольства в справі виєднаня для німецького посла і його штабу вільного переїзду до Европи.

ЗІРВАНЄ ДИПЛЬОМАТИЧНИХ ЗНОСИН З АВСТРО-УГОРЩИНОЮ ПРАВДОПОДІБНЕ.

ВАШІНҐТОН, 4. лютого. — **В урядових кругах надіють ся небаром також ноти з Австро-Угорщини, подібної щодо змісту німецькій. В такім случаю треба припускати, що Злучені Держави зірвуть також з Австро-Угорщиною дипльоматичні зносини.**

НА БОЄВИХ ФРОНТАХ З ПРИЧИНИ ЗИМНА ПАНУЄ ЦЇЛКОВИТИЙ ЗАСТІЙ.

БЕРЛИН, 4. лютого. — Головний німецький штаб доносить:

„З причини великого зимна, яке панує на всіх боєвих фронтах, воєнні операції зовсім здержані".

"SVOBODA" (LIBERTY)
the Ukrainian newspaper
published three times a week: Tuesday, Thursday and Saturday by Ukrainian National Association at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Established 1893.

JOSEPH STETKEWICZ, editor
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

ANDREW SAWKA, manager
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as second-class matter March 30, 1911, at the Post Office at Jersey City, N. J., under the Act of March 3, 1879.

SUBSCRIPTION:	ПЕРЕДПЛАТА:
In United States:	В Злучених Державах:
\$2.50 per year	на рік \$2.50
\$1.25 per 6 months	на пів року \$1.25
\$1.00 per 4 months	на 4 місяці \$1.00
In Jersey City and to foreign countries:	В місті Jersey City і за границю:
\$3.25 per year	на рік \$3.25
\$1.75 per 6 months	на пів року \$1.75
\$1.00 per 3 months	на 3 місяці \$1.00
Single copy 3 cents.	Поодиноке число 3 центи.

За кожду зміну адреси платить ся 5 центів.

Адреса: SVOBODA
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Всї моні-ордери і чеки треба виписувати на адресу „Svoboda".

При висиланю замовлення належить долучити моні-ордер або чек.

Число телефону 498 Jersey City.

За всї оголошення поміщувані в „Свободї" редакція не відповідає. — Рукописий не звертаєть ся.

З біжучої хвилї.

Трентонські „Гайдамаки" (ч. 5, з 1. лютого 1917) виписали на адресу „Народної Волї" урядову статю п. з. „Хто бреше?" У тій статї говорить ся між иншим, що „Народна Воля" бреше тому, бо „Народна Воля" каже, що У. П. Р. О. в А. не належить до „Федерації", а се є неправда; У. П. Р. О. в А. належала і належить до „Федерації Укр. в Зл. Державах".

Ми на сю урядову заяву „Гайдамаків" не звертали б уваги, як би в ній не було отсього реченя:

„Свобода" і „Америка" брехали також, бо розголошували, що У. П. Р. О. в А. належить до „Української Ради", а се неправда; У. П. Р. О. в А. нїколи не належала до „Української Ради".

Коли „Гайдамаки" бридять ся справдї брехнею, то пощо вони самі брешуть? Коли, в котрім числї писала „Свобода", що Українська Поступово-Робітнича Організація в Америцї належить до „Української Ради"?

В 138 числї „Свободи" (з 16. падолиста 1916) находить ся на 2-гій сторонї отсе реченє:

З якої причини усунули ся від Федерації „Гайдамаки"?

Кождий розумний чоловік бачить, що в тім реченю (а більше про „Гайдамаків" ми нїчого не писали!) нема сказано, що „Гайдамаки" з Федерації виступили, або що вони приступили до „Української Ради".

Допустім, що „Гайдамаки" того реченя не зрозуміли, що їм провиділа ся „брехня". Чомуж вони тої „брехнї" не спростували зараз, але аж по упливі 2½ місяця? Чи се стало ся на приказ якогось висшого „боса" часописи „Гайдамаків"?

О скільки нам відомо, то Українська Рада нїколи не старала ся притягнути „Гайдамаків" до себе. Українська Рада дуже добре розуміє, що „Гайдамакам" місце якраз в Федерації, бо там находять ся тепер самі „соціялїсти", самі „товариші" — всї одним миром мазані.

В Українській Радї гуртують ся люди працї, а не народнї киринники. Українська Рада без помочи „Гайдамаків" обійдеть ся!

Один з читачів „Свободи" з Рочестер, Н. Й. (член 316 відділу У. Н. Союза), пише нам, що деякі українські „соціялїсти" в Рочестер (наведені дописувателем імена пропускаємо) урадили, щоби своїх новонароджених дїтий не хрестити. Як у якого „соціялїста" народить ся дитина, то до нього зійдуть ся його чесні „товариші", погостять ся добре горівкою і пивом, а коли вже попють ся, тодї надають дитинї імя і вже по хрестинах.

Наш дописуватель не може вийти з дива, як такі річи можуть робити хрещені люди.

Видно, що сей дописуватель „Свободи" не знає, до яких річий є спосібні українські „соціялїсти" в Америці...

Сенатор Керн предложив федеральному сенатови у Вашінґтонї петицію горожан стейту Індіяна, в якій просить ся, аби Злучені Держави підчас мирової конференції інтервенїювали в справі независимости Ірляндії.

Не знати, коли то горожани стейту Індіяна, або якогонебудь иншого стейту в Злучених Державах, поставлять домаганє, щоби не тільки Ірляндія, але й инші поневолені народи дістали відповідну самоуправу? Ірляндія повинна бути независима, але такесаме право прислугує також прим. Українї.

Злучені Держави

перед маревом війни.

Злученим Державам, одинокій великій державі, яка через два і пів року потрафила оминути братовбийчої боротьби, грозить нинї небезпека, що й вона остаточно кинеть ся в обійми бога війни.

Зірванє дипльоматичних зносин між двома могучими державами не означає вправдї ще самої війни, але воно є першим кроком до ворожнечі.

Оголошенє нїмецьким правительством бльокади, відкликанє всїх попередних обітниць, зроблених Злученим Державам і заповідженє безглядного топленя всїх кораблїв, які лише находилиб ся в области бльокади, поставило Злучені Держави в досить тяжке положенє.

Президентови лишали ся три дороги до виходу, щоби ратувати повагу і честь держави, а іменно: 1) цїловите зірванє зносин і виповідженє війни; або 2) зірванє дипльоматичних зносин і ожиданє неприязного акту зі сторони Нїмеччини; або 3) дальші переговори з Нїмеччиною і домаганє зміни заповіджених нею метод щодо воєнних операцій на мори.

Президент Вілсон вибрав другу дорогу. Проголошуючи зірванє дипльоматичних зносин з Нїмеччиною, президент Вілсон висказав надію, що до війни не прийде, коли Нїмеччина змінить свою методу воєнних операцій на мори зглядом Злучених Держав. Доперва довершенє неприязного акту супроти Злучених Держав приневолило би їх до оружного виступленя проти Нїмеччини.

Як уложать ся дальші відносини між Злученими Державами а Нїмеччиною, се буде залежати тепер в першій мірі від становища, яке займе нїмецьке правительство в найблизшій будучности.

Треба припускати, що президент Вілсон, котрий ще перед двома тижнями виступив був яко горячий речник засад людскости і загального мира, доложить всїх своїх старань, аби зберегти державу від нещастя, яке принеслаб зі собою війна для 100-мілїонового американського народу.

З приводу грозячої кризи дають ся чути дві ріжні гадки. Одна гадка є виразом американського загалу, можна сказати цїлого американського народу, — се стремлїнє до збереженя мира. Друга гадка є виразом американських капіталїстів, які домагають ся війни.

„Кождий демаґоґ, який не думає, не має цїли і не застановляєть ся над наслїдками, може легко державу кинути в обійми війни, — заявив один з визначних американських полїтиків — але спосібний, совісний і відважний полїтик може охоронити в тих неспокійних часах державу перед війною. До катеґорії послїдних зачисляю і нашого президента Вілсона".

Мирова партія в Злучених Державах розпочала сильну аґітацію проти війни. Речник мира, В. Дж. Брайн, ставить отсї пропозиції для удержаня мира: відложити полагодженє всяких спірних питань на час по війнї; видати пересторогу до Американців, аби вони не їздили на кораблях воюючих держав; не видавати паперів американським кораблям, які мають намір їхати через области, означені бльокадою; перевести загальне голосованє щодо виповідженя евентуальної війни.

ВІДОЗВА

до Хвальних Комітетів для збираня жертв у Злучених Державах.

Отсею дорогою маю честь повідомити Хвальні Комітети, які позавязували ся по ріжних плейзах на американській Українї для несеня помочи для наших рідних братів і сестер у старім краю, що Українська Рада в Америцї наміряє в найблизшій будучности вислати поміч для найбільше потребуючих у нашій нещасливій Вітчинї.

На сю цїль прислали вже наші патріоти з ріжних сторін Америки в короткім часї, бо в протягу одного місяця, красну суму — близко 3.000 долярів. За се честь їм і вдяка від нещасливих, які очікують на той жебрачий кусень хлїба! Та ся сума, хоч і красна, не вистарчає і для тисячної части голодуючих — навіть на малий кусник вівсяника. По сей кусник хлїба простягаєть ся хмара рук висохлих з голоду живих кістяків.

Братя і Сестри! Чи відтрутимо ті руки? Чи скажемо їм чекати на красший час?! В гробі не поможе їм навіть пшеничний осух! А до гробу лягають з голоду і в Галичинї і на Сибіри.

Щойно мав я нагоду читати лист до одного чоловіка з косівського повіту, що його брат **„помер з голоду на Сибіри"**.

Чи є страшнійша смерть, як повільне конанє з голоду?! Колиб той нещасливий, з голоду конаючий, був дістав кусник вівсяника тому два місяцї, він був би нинї живий і благословив би тих, що йому той кусник хлїба подали.

Чи треба довше доказувати, що поміч є конечна і то безпроволочна?!

Тому то я відзиваю ся в імени Української Ради до Вас, Хвальні Комітети, і до Вас, чесні і сьвідомі члени українського народу: Подайте кусник хлїба вмираючим братям і сестрам!

Дійшло до відома Української Ради, що декуди є зібрані фонди, але сховані до банків.

Є хлїб, та схований до коморп, а за стїною брат вмирає з голоду!

Зробіть ласку, пришлїть той ґріш на кусник хлїба, а Українська Рада відошле його там, де треба. Посьвідка висилки буде поміщена в часописях.

Касієр Української Ради є бондований на \$5.000, тому кождий може бути певний за свого доляра.

Чеки, моні-ордери і виказп жертв прошу висилати в коверті, заадресований так: Rev. E. SYDORIAK, 42 Van Buren St., Passaic, N. J. Чеки і моні-ордери виписувати так: „UKRAINIAN ALLIANCE of AMERICA", K. KIRCZOW, Treas., 68 Greene St., Jersey City, N. J.

о. Е. Сидорян,
фін. секр. „Української Ради".

ЛИТОВЕЦЬ ПРО УКРАЇНСЬКІ Й ЛИТОВСЬКІ СПРАВИ.

(Отсю статю, написану по українськи, надіслав нам до поміщеня Литовець, п. К. Е. Варнас. В листї до нашої редакції п. Варнас пише: „Прошу дуже гарно о заміщенє надісланого артикулу. Я є Литовець і недавно зачав учити ся української мови. Я дуже хотів би, щоб литовських і українських читачів часописий заінтересувати нашими народними справами. Ваш" і т. д. — Ред.).

—o—

Українцї! Тяжкі часи настали для нас, Литовців і Українців. Ми дві народности, котрих інтереси є спільні. Наша недоля і Ваша — подібні. Ваша історія і наша — подібні. Наші вороги і Ваші — одні: Москалї, а ще гірші — Ляхи.

Москалї відобрали від Литовців письмо і заборонили їм навіть молити ся своєю рідною мовою. За кожду друковану литовську книжку московські урядники могли заслати на Сибір. В протягу більше ніж цїлого столїтя богато тисяч лучших синів вітчини погибло чи то в Сибіри чи по арештах і тюрмах. Муравєв і инші московські вішателї не зникли з памяти литовського народу.

Не лїпше трактує „брат Славянин" і Вас, Українців. Ви ще й доси не маєте права друкувати в Росії своїх книжок, а навіть говорити рідною мовою Вам не дозволяєть ся. І Ваших братів погибло богато в Сибіри. Землї Ваші і наші є переповнені монґольсько-московськими чиновниками, котрі старались і старають ся здавити наші народні рухи: литовський і український.

Длятого нам, Литовцям і Українцям, треба пізнати ся взаїмно і спільними силами поборювати наших ворогів.

Я вже здавна інтересую ся українською пресою і українським рухом, але дуже рідко бачу яку вісточку в литовській пресї про Українців, або в українській пресї про Литовців. **А нам треба би завязати між собою лїпші приятельські вузли. Я не думаю, що між нами, Литовцями й Українцями, знайдуть ся такі люди, котрі не бачили би потреби тіснїйшого союза між тими обома народами.** Теперішна війна показала людям, що один нарід без помочи другого нїчого не може зробити. **Тут потрібна солїдарність і добрий сусід.**

Теперішна війна має змінити мапу Европи. Як нам усім вже звісно, дня 5. падолиста 1916 р. Нїмеччина й Австро-Угорщина проголосили відбудованє Польського Королївства. І та Польща, котра сама ще не знає будучої долї свого народу, посягає по наші землї: Литву й Україну. Та то Польща — се наш найгірший ворог. Ляхи всїми силами будуть старати ся, щоби наші землї забрати під свою „панську" опіку.

Ми, Литовцї, станемо як один муж і нїколи не згодимо ся на те, щоби Лях панував знова в нашій країнї. Але ми, Литовцї, не годні самі вести успішну боротьбу на двох фронтах: з Москалями і з Ляхами. Нас є замало. **Наш нарід числить заледви три мілїони, а Вас, Українців, є в десятеро більше, але ще не всї сьвідомі. Для успішної боротьби нам не лишаєть ся нїчого більше, лиш простягнути один другому руки і всїми силами здержувати напір Поляків.**

Нам всїм уже відомо, що „Ляцька Рада" у Варшаві сказала: „Розширимо границї своєї держави литовськими й українськими землями". А хто з нас не знає, які „свободи" принесе Польща українському і литовському народови?! Таж уже тепер, коли Поляки ще нїчого не мають, такі пани як Мазур і Ко. кричать: „Дурню! Чи не веш, же ма повстаць Паньство Польске з польскім жандармем і Польском шубеніцом?" А коли „Свобода" і „Народна Воля" про се написали, то Ляхи назвали їх „гайдамаками". За тесаме вони назвали литовські часописи „лїтвоманьска праса".

В однїй з таких ляцьких часописий („Курнєр Бостоньскі") якийсь сґомость, страшний ворог Українців (гайдамаків) і Литвоманів, проливає крокодилячі сльози з того приводу, що Литовцї й Українцї не хочуть пізнати ляцької „вовчої натури", і що всї Литвомани є противниками польського народу. Дальше „Курнєр" каже, що то всьо наробили „панє теґо Москале і Прусаци". А я позволю собі тут звернути увагу всїх тих панів, що **нїхто инший, але вони самі зродили ненависть в серцях Українців і Литовців до себе.**

Нехай панове шляхтичі пригадають собі, що їх біскупи робили у Вильнї Литовцям... Хто вигнав литовську мову з церкви? Хто назвав один з найкрасших і найстарших народів Европи „поганами"?

А хто переслїдував Українців на львівськім унїверситетї? Хто вбив Коцка? Хто підчас виборів у Галичинї мордував українських хлопів?

Чи се були Нїмцї або Москалї? Нї! Се були наші „братя" — Поляки.

Дальше „Курнєр" нарікає, що Поляки ще з самого початку дали були українським і литовським князям забогато вольностий. Тут я хотів би спитати ся „славного історика", де він таке вичитав, що литовські князї були під Ляхами?

На кінци своєї статї автор доходить до такого висновку, що Литовцї і Українцї не мають своїх земель. „Ґдзє онї — питаєть ся ляцький історик — те земє майон і ґдзє єст їх та властносьць?" Тут уже нїяких коментарів не треба; тут хиба тому чоловікови Бог розум відобрав, бо деж би чоловік при здорових змислах міг таке говорити, що Литва і Україна не мають своїх земель?! Ляцький історик з „Курнєра" каже, що всї Литовцї згинулиб, як би не Польща, а про Українців то він і говорити не хоче. „Пшецє — каже він — не істнєлї онї юж, кєди Польска под своє скшидла взєнла і до жиця знув повруцїла".

Тут ми, Литовцї й Українцї, дуже красно дякуємо, але ми Вашої ляцької опіки не потребуємо. Анї один Українець чи Литовець не ґоден так мислити, як Ви, панове шляхта. Таких „патріотів", яких Ви хочете, між Литовцями нема. Ми всї для Вас „гайдамаки" і „литвомани", бо хто бореть ся за права свого народу, той у Вас „гайдамака" і „литвоман".

Тут Вам, Українцї, доказ, що Поляки мають повну надію на закріпощенє нас. **Длятого ми, Литовцї й Українцї, повинні подати собі по братньому руки і як один чоловік стануть до боротьби з нашими ворогами.** Ви самі бачите, що Ляхи встиду не мають. Вони-ж анї разу не питали ся Литовців або Українців, чи наш нарід хоче злучити ся з Поляками, чи нї. Ми їх мусимо напімнути, щоби нам дали цїловитий спокій, щоби відчепили ся від нас. Нехай собі Поляки в своїй Польщі роблять, що схочуть. **Ми їм свободи і щастя не завидуємо, але коли вони не перестануть нас напастувати, то нам прийдеть ся стати костию в горлї для них.**

К. Е. Варнас.

Іван Франко.

НЕ МОЖУ ЖИТЬ, НЕ МОЖУ ЗГИНУТЬ...

Не можу жить, не можу згинуть,
Нести не можу нї покинуть
Проклятий сей житя тягар!
Ходжу самотний між юрбою
І сам погорджую собою...
Ох, коб остатний впав удар!

Не жаль менї житя нї сьвіта,
Не жаль, що марно красші лїта
У горю і працї протекли.
Пропало все! Тай що-ж? Пропало!
А що-ж передомною стало?
Безодня повна тьми і мгли.

Зневірившись я в ті ярма й шлиї,
Що тягну мов той віл на шиї
Отсе вже більш як двайцять лїт —
Зовсїм як хлопчик той сарака
Прутком по бистрій филї швяка, —
Чи з того є на филях слїд?

Даремно бить ся, працювати
І сподївать ся і бажати!
Пропала сила вся моя.
Лиш чорних мар гуляє зграя
І резиґнація безкрая
Засїла в серцї як змия.

В ПЕРЕДОДНИ СТРАШНИХ БИТВ.

(Американський кореспондент в Нїмеччинї, Освальд Ф. Шітте).

По трийцяти місяцях війни зближила ся рішаюча хвиля. Обі сторони роблять небувалі доси приготовленя до найбільшої і найстрашнїйшої боротьби.

Роблять приготовленя на мори і сушї і то на такі великі розміри, що треба надїяти ся в шістьох найблизших місяцях ріжнї, якої дотепер ще у війнї не було.

Всїх увага звернена на шефа головного нїмецького штабу, Гінденбурґа, в якого руках спочиває рішенє щодо будучих випадків. Однак які є його властиві воєнні пляни, про се крім ґенерального штабу нїхто не знає.

Під теперішну пору панує мертва тишина на всїх фронтах. Навіть в Румунії, де Нїмцї осягнули великі успіхи в осени і на початку зими, воєнні операції над Серетом здержані.

Чи Гінденбурґ має намір вдарити через Серет і Прут на Бесарабію, чи може плянує наступ в якім иншім місци довгого російського фронту, нинї годї відгадати. Воєнні операції в околиці Риґи мають лише льокальне значінє і можуть бути лише вступом до плянованого наступу в будучности.

Беручи під увагу східний боєвий фронт, треба памятати, що, як се показало ся з останних битв, Москалї доси не були всилї доповнити своїх засобів амуніції анї прогалин в рядах своєї армії, помимо невичерпаних жерел людського матеріялу. Східний фронт є нинї спокійнїйший нїж загально сподївали ся. Однак зовсїм не буде великою несподїванкою, коли валець Гінденбурґа почне котити ся.

Воєнні рапорти із західного фронту доносять про дїяльність патруль. Вони мають велике значінє, але вони нїчого не вказують на будучі воєнні пляни обох сторін. Дїяльність патруль служить виключно на те, щоби випробувати свого противника. Нїмцї, на примір, хочуть знати, де прийшли нові анґлїйські і французькі війска, які се нові війска і які резерви противник має до диспозиції. Малий напад на окопи неприятеля приносить ту користь, що візьмуть кілька чи кільканайцять полонених, від яких відтак мають нагоду вивідати ся про конечні річи. Тесаме роблять також Французи й Анґлїйцї.

Нинї й на західних великих побоєвищах, над рікою Сомою і під Верденом, панує більший спокій нїж на прочім фронтї.

Велике питанє заходить, чи Нїмцї будуть пробувати і сего року, подібно як в минувшім роцї, і розпічнуть наступ у Франції, заки аліянти будуть приготовлені до свого наступу. В минувшім роцї, в лютім, через наступ Нїмців на Верден аліянти були приневолені відложити свою офензиву над Сомою аж до липня, і то зі значно ослабленими силами.

На македонськім і італїйськім фронтї нема найменьшого знаку, який вказував би, що на сих фронтах прийде до якихось важнїйших випадків.

Майже від місяця панує на всїх фронтах строга зима, здержуючи зарівно воєнні операції, як також доставу війск і матеріялів на боєвий фронт. Серед такого зимна годї надїяти ся якоїсь важнїйшої зміни.

ЗВІТ ГОЛ. КОНТРОЛЬНОЇ КОМІСІЇ

з ревізії майна У. Н. Союза за час від 1. жовтня до 31. грудня 1916 р., переведеної в днях від 22. до 25. січня 1917 р.

ЗВІТ У. Н. СОЮЗА.

ПРИХОДИ:

Жовтень	16.886.51
Падолист	17.814.33
Грудень	20.153.30
Разом	54.854.14

РОЗХОДИ:

Жовтень	9.881.70
Падолист	11.007.41
Грудень	10.291.70
Разом	31.180.81

ЗІСТАВЛЕНЄ:

Готівка позістала з дня 31. вересня 1916 р.	166.250.22
Прихід від 1. жовтня до 31. грудня 1916 р.	54.854.14
Разом	221.104.36
Розхід від 1. жовтня до 31. грудня 1916 р.	31.180.81
Готівка з днем 31. грудня 1916 р.	**189.923.55**

ЛЬОКАЦІЯ ФОНДІВ.

Фонд посмертний:

Готівка в:		
Shamokin Banking Co.	15.642.33	
Dime Trust & Save Dep. Co.	41.931,35	
Dime Trust & Save Dep. Co.	58.573.90	
Готівка разом	116.147.58	
Невиплачений чек	1.000.00	115.147.58

Фонд резервовий:

Готівка в:		
National Bank of Shamokin	24.222.15	
Dime Trust & Save Dep. Co.	3.560.89	
Union Trust Co. of N. J.	232.48	
Готівка разом	28.015.52	
Морґечі	63.125.00	
Реальність	19.500.00	
Бонди	6.990.00	117.630.52

Фонд адміністраційний:

Готівка в:		
Market Street Nat'l Bank of Shamokin	2.151.84	
First Nat'l Bank of McAdoo, Pa.	4.863.93	
Title Guarantee & Trust Co, of New Jersey	721.46	
Готівка разом	7.737,23	
Позичка друкарні „Свободи"	23.850.00	31.587.23

Фонд убогих:

Готівка в:		
National Bank of Shamokin	5.309.94	
Market Street Nat'l Bank	4.106.40	
Готівка разом	9.416.34	
Невиплачений чек на	75.00	9.341.31

Фонд народний:

Готівка в:		
Guarantee Trust & Save Deposit Company	5.283.11	
Market St. National Bank of Shamokin	2.254.15	7.537.26

Фонд сирітський:

Готівка в:		
Market St. Nat'l Bank	289.74	
First Nat'l Bank of McAdoo, Pa.	4.177.75	
People Saving of Hazleton, Pa.	1.041.50	
Union Trust Co. of N. J.	11.182.43	
Market St. Nat'l Bank	5.453.20	
Готівка разом	22.144.62	
Бонди	42.525.00	64.669.62

Льокації всіх фондів разом . . . 345.913.55

БІЛЯНС У. Н. СОЮЗА.

Стан чинний:

Готівка	189.923.55
Морґечі	63.125.00
Бонди	49.515.00
Реальність	19.500.00
Друкарня	23.850.00
Разом	345.913.55

Стан довжний:

Фонд резервовий	117.630.52
„ посмертний	115.147.58
„ адміністраційний	31.587.23
„ убогих	9.341.34
„ народний	7.537.26
„ сирітський	64.669.69
Разом	345.913.55

Посмертні запомоги, невиплачені з днем 31. грудня 1916 р., **14.816.85.**

Запомоги, виплачені живучим членам з їх посмертного по конець 31. грудня 1916. р. **26.375.00.**

Обтяжене посмертних грамот (ліни) виносить з кінцем 31. грудня 1916 р. **23.965.38.**

МАЙНО У. Н. СОЮЗА.

У. Н. Союз:

Фонди	345.913.55	
Уряджене офісу і книжки для відділів	4.000.00	
Наперед виплачені підмоги з посмертного	26.375.00	376.288.55
Фонд сирітський	64.669.62	
Невиплачені посмертні підмоги	14.816.85	79.486.47
Власне майно У. Н. Союза		**296.802.08**

ЗВІТ ДРУКАРНІ У. Н. СОЮЗА.

ПРИХОДИ:

Жовтень	3.640.85
Падолист	3.903.89
Грудень	4.415.84
Разом	11.960.58

РОЗХОДИ:

Жовтень	3.600.47
Падолист	5.463.03
Грудень	4.367.13
Разом	13.430.63

ЗІСТАВЛЕНЄ:

Готівка позістала з дня 31. вересня	2.191.51
Прихід від 1. жовтня до 31. грудня	11.960.58
Разом	14.152.09
Розхід від 1. жовтня до 31. грудня	13.430.63
Готівка з днем 31. грудня	721.46
Депозит в газовій компанії	100.00
Разом	**821.46**

МАЙНО ДРУКАРНІ У. Н. СОЮЗА.

Готівка	821.46
Уряджене друкарні	31.233.98
Засіб книжок до продажи	5.500.00
Засіб паперу і инших матеріялів	2.200.00
Довжники	700.00
Разом	40.455.44
Позичка в У. Н. Союзі	23.850.00
Майно друкарні	**16.605.44**

ЗВІТ ПРОСЬВІТНОЇ КОМІСІЇ У. Н. С.

ПРИХОДИ:

Жовтень	909.56
Падолист	263.97
Грудень	295.52
Разом	1.469.05

РОЗХОДИ:

Жовтень	863.42
Падолист	372.59
Грудень	259.98
Разом	1.495.99

ЗІСТАВЛЕНЄ:

Готівка позістала з днем 30. вересня	148.44
Прихід від 1. жовтня до 31. грудня	1.469.05
Разом	1.617.49
Розхід від 1. жовтня до 31. грудня	1.495.99
Остає готівки в касі	121.50

МАЙНО ПРОСЬВІТНОЇ КОМІСІЇ.

Готівка	121.50
Засіб книжок до продажи	2.100.00
Інвентар	215.79
Вартість бібліот., нот, образів, письм. праць	1.200.23
Зворотні стипендії	2.880.00
Довжники за книжки	198.20
Разом	**6.715.72**

ЗАГАЛЬНЕ ЗІСТАВЛЕНЄ МАЙНА У. Н. СОЮЗА З ДНЕМ 31. ГРУДНЯ 1916 Р.

Майно У. Н. Союза	296.802.08
Майно друкарні У. Н. Союза	16.605.44
Майно Просьвітної Комісії У. Н. Союза	6.715.72
Разом	**320.123.24**

Контрольна Комісія знайшла діло- і книговодство головних урядників в як найліпшім і взірцевім порядку, за що висловлюємо дотичним урядникам повне признане і желаємо успіхів в дальшій праці в хосен У. Н. Союза, а на славу всего українського народа.

Джерзи Сіти, Н. Дж., 25. січня 1917.

ЗА ГОЛ. КОНТРОЛЬНУ КОМІСІЮ У. Н. СОЮЗА:

Юліян Павчак, предс.,
Василь Левчик,
Николай Росоловнч.

ЖЕРТВИ ДЛЯ ЗАСЛАНИХ В РОСІЇ.

В Сьвятий Вечір (6. січня с. р.) зійшли ся в домі Йосифа Прихніцького в Філядельфії товариші родом з Комарна, пов. Рудки, і зложили на руки Івана Пеленського коляду для своїх краянів, засланих в Росії. Жертвували отсї: Іван Пеленський, Мих. Пеленський, Володимир Пеленський і Григорій Губич по $5.00; Пеленський Іван (Ілька) і Філїпкевич Іван по $3.00; Прихніцький Йосиф і Цеґелик Іван по $2.00; Прухніцка Марія, Юлія Пеленська з Добровольських і Месаковець Гринько по $1.00; Разом зібрано $33.00.

Відтак вибрано комітет, котрий пійшов слідуючого дня до своїх знакомих в Філядельфії і околиці, і зібрав слідуючі жертви: Пеленський Іван (Івана) і Корнога Іван зложили по $2.00; Лїщинський Іван, Висоцький Іван, Губич Юлія, Рохів Казимир, Прухніцький Михайло, Прухніцький Іван, Бучкевич Стефан, Бучкевич Володимир, Андрушко Григорій, Білик Петро, Ткач Лев, Давид Гр. і Ґеллах по $1.00; Огродніцький Никола $1.50; Бучкевич Михайло, Гавриленко Михайло, Дарморох Теодор, Вас. Яцик, Вас. Мельничук, Мих. Юрчишин, Гр. Олїйник і Ожендовскі по 50 цнт. Дрібнійшими датками зібрано $2.25. Разом зібрано $57.75.

З тих гроший вислано $33.25 (100 рублїв) на руки полоненого Петра Лїщинського, туринський усад, Туринськая слобода, ґубернія тобольська, Росія, Сибір.

На адресу Івана Сенюти вислано $10.00. Він перебуває під слідуючою адресою: Город Бійск, I. рота, I. барак, ґубернія томська.

Других $10.00 вислано для комарянських закладників на Сибірн, на руки Петра Майовського, город Павловск, ул. Дворянска, дім Базикова, ґуб. воронежска, Росія.

З позісталої суми вислано $4.00 для Івана Пеленського (зв. Голодний), котрий перебуває в остромській тюрмі, ґуб. воронежска, а 50 цнт. зістало на посилку листів і гроший. Ті гроші зістали вислані через Американсько-Укр. Бюро в Ню Йорку, дня 16. січня 1917 року.

Всім жертводавцям складасть ся найсердечнїйшу подяку. — **За Комітет:** Вол. Пеленський.

РОДИМЦЇ! ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА, БО СЕ ОДИНОКА І НАЙБІЛЬША УКРАЇНСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ В АМЕРИЦІ!

Як жиєть ся людям

у канадійськім полоні.

Напишу дещо про канадійський полон.

Я перебував у Канаді довший час, аж мене війна заскочила. Роботи тоді не мож було вже дістати, тому я зібрав ся і пустив ся їхати до Злучених Держав. Коли я вже опинив ся на границї в Бріджбурґ, мене зараз заарештували, випитуючи, де я їду.

Я говорив всьо по правдї, але менї не дали віри; закували і відпровадили до Ниаґера Фолс. Там просидів я два тижнї. По двох тижнях відпровадили мене до Торонто, де вже було заарештованих 95 мущин. Вони сиділи там вже довший час замкненї.

В Торонто пересидів я один місяць, а відтак всіх нас відпровадили до Петавави, де вже було 500 заарештованих. Там я перебув повних 6 тижнів.

З Петавави забрали мене знова до Торонто, де й казали присягати 4 рази. Справа моя тягнула ся так через цїлий місяць, а по місяцеви мене відіслали знова до Петавави.

Моя справа скінчила ся тим, що сказано було менї сидїти в Петававі аж до кінця війни.

— За що? — думав я собі. — За що садять мене в тюрму свій вік коротати?

Там перебував я кілька місяців. Ходив з другими дерево рубати та камінє товчи. Я вносив кілька разів просьбу, щоби мене випустили, але просьба нічого не помогла. Казали сидїти дальше. Колиж я їм сказав, що сидїти не буду, то вони мене замкнули до осібної келії, яка була зроблена на одну особу. В тій келії держали мене 4 днї. Три рази денно давали по кусникови хлїба і склянку води. По чотирох днях мене випустили знова до „кемпи" і казали робити.

Одного разу я занедужав. Пійшов до лїкаря, а лїкар казав менї роззявити уста, що я й зробив. Колиж я побачив, що він хоче кидати менї до уст піґулку, я замкнув уста і не хотів приняти його лїкарства. За непослух казав лїкар завести мене знова до тоїсамої келії, де я сидів передтим. І знова я просидів там 3 днї. Се було в лютім, саме тодї, коли лютували найострійші морози. Через цїлих 3 днї я спав на підлозї... Коли я просив, аби менї дали дещо до накритя, то жовнїри давали менї воду. Колиж я вже не міг від зимна говорити, тодї два жовнїри взяли мене під руки і водили по дворі через пів години, а рано запровадили мене до „кемпи".

Коли проминула зима, то наш майор подумав собі, що то замало сидїти лише... Давай отже випшукувати инший спосіб кари. **Він казав нам 6 днів сидїти; кождого дня давали нам 2 рази хлїба і три рази води, а крім того кождий мусів носити на плечах 80 фунтів піску через 6 годин денно (3 години рано, а 3 пополудни). Хто міг видержати сей тягар, той носив, а котрий не міг, той падав, а до нього приходили з тростинками два офіцири і били доти, доки не встав на ноги і не ходив дальше з другими.**

Біда для нашого нещасного народу українського. Кождий чоловік, коли би се побачив, мусів би заплакати.

Просидів я там 11 місяців, а відтак почав думати про утечу. Але втїкати, се не так легко, як сказати. Якось одного разу йдемо ми до роботи. Я оглянув ся довкола себе і шубовсть у корчі. Жовнїр мене не побачив, і я, користаючи з нагоди, пустив ся в ліс. Лїсом поміж скали йшов я 4 днї, а четвертого дня вже цїлком був ослаб. Дійшов я якось до зелїзницї, де працювало кількох наших людий. Я випросив у них 50 центів, аби купити собі дещо зїсти. За 35 центів я попоїв, а з рештою гроший рушив у дальшу дорогу. Над вечером зайшов я на стацію в місточку Павасон. Лише я зявив ся на стацію, а тут і полїсман. Зараз мене заарештував і почав розпитувати, хто я, що я, відки прийшов, куди йду і т. д. Держав мене майже годину, але правди від мене не міг довідати ся. І за се, що я говорив неправду, він мене пустив вільно. Відтак я йшов ще три днї пішки, а четвертого знайшов собі роботу в лїсі, де й перевів цїлу зиму.

Нинї я вже знаходжу ся в Злучених Державах, в Голийок, Масс.

Йосиф Верменьчук.

АМЕРИКАНСЬКІ ВІСТИ.

Заводять военний стан.

Всї мости, які лучать Мангатан з Бруклином (в Ню Йорку) перейшли під військову контролю. Віліямсбурський міст стереже 90 жовнїрів. По обох кінцях мостів стоять сторожі, які кожду підозрілу особу ревідують. На мості не вільно стояти. Розпоряджено, щоби всї мости дуже ясно мосьвічувати. Цїла залога всїх пятьох мостів числить 500 жовнїрів і 20 офіцирів.

О'Раен, генерал-майор нюйорської мілїції, заявив, що в цїлім нюйорськім стейтї вже всьо приготовлене до мобілїзації, очікуеть ся лише на мобілїзаційне розпоряджене. 22 інжинїри дістали приказ на всякий случай мати на поготівлю свої панцирні автомобілї.

Бувший президент Тафт проти Німеччини.

Бувший президент Злучених Держав, Вілїям Тафт, виголосив в пятницю в американській торговельній палатї у Вашінгтонї промову, в якій сказав, що тепер прийшла хвиля піддержати президента. „Німеччина знасилувала головні засади гуманности і справедливости, які належать до націй".

Тафт за примусовою військовою службою.

В „Бруклин Інститут оф Артс енд Саенс" виголосив промову бувший президент Злучених Держав, Вілїям Тафт. У своїй довготриваючій промові він заявив, що правительство Злучених Держав повинно як найскорше ухвалити закон про примусову військову службу.

Страйк у Вудгейвен, Н. Й.

В фабрицї начиня Л. енд Ґ. Ко. в Вудгейвен, Лонґ Айленд, Н. Й., вибух ще 14. січня б. р. страйк 1.700 робітників, які страйкують вже через 4 тижнї. Страйкери хочуть підвишки платнї і признаня юнії. Компанія навіть слухати не хоче про домаганя робітників. Длятого просимо Українців з Вудгейвен приняти сю вістку до відома і поводити ся так, аби робітники виграли страйк. — Т. К.

Острі кари для тих, що плюють на улици.

В Ню Йорку протягом минувшого тижня покарано 1.500 осіб, які плювали на улици. Кари виносили від одного до 10 долярів від особи. Департамент здоровля у виданім оповіщеню говорить, що власти будуть безоглядно карати тих, котрі мимо заказу плюють на улици, або в публичних місцях.

Найострійший суд для мущин.

Найострійшим судом в Злучених Державах, в якім переводять ся розправи мущин оскаржених женщинами, є Доместік Рілейшен Корт, при Миртл і Вандербілт евенях, в Бруклинї, Н. Й. В тім судї полагоджують ся найбільше справи домашні, то є міжусобицї або незгоди в родинї, розводи і т. п. З подібними справами повинні й наші ґаздинї удавати ся до того суду, а певно, що там справу їх розберуть як слїд.

Жінка жадає смерти свого чоловіка.

Марія Коч з Оклагома Сіти, Оклагома, внесла до суду позов на свого чоловіка, Джана Коча. В позові вона жадає, аби судія примінив для нього найострійшу кару, яку лише приписує закон, себто кару смерти на електричнім крісдї.

Джан Коч убив сестру своєї жінки, панну Нелу, і її нареченого Ровланда Віліямса.

Убив дитину — заплатив 25 долярів кари.

Поліційний суд на 5-тій евени в Бруклинї засудив на 25 долярів гривни шофера Руссела Матіяса, який на улици убив автомобілем дитину. Причиною так малої кари було се, що полїсман засьвідчив, що автомобілевий гамулець був попсув ся.

Довге імя.

В українській мові нема імен, які розтягали би ся на 5 або 6 складів. Найбільша часть імен зложена з трох або чотирох складів. А у Фол Рівер, Масс., є одна панна, якій на імя Алдіборонтіфоскофорнія.

Купив жінку за 20 долярів.

С. Штарк і його жінка, обоє в Джолієт, Ілл., сидять тепер в арештї. Судія МекКоллов засудив їх за се, що вони віддали свою 15-лїтну дочку, Каролїну, за Вінцента Вуша, коли сей послїдний дав родичам за дочку 20 долярів.

Сьвященик помер підчас похорону.

Сьвященик Гуґо Гофман з лютеранської церкви в Бруклинї помер на удар серця над гробом, підчас похорону Йозефіни Міллер.

НОВИНКИ.

Німецький цісар кандидатом на мирову нагороду Нобля.

Два факультети, правничий і лїтературний, царгородського університету предложили кандидата на мирову нагороду Нобля. Кандидатом іменовано німецького цїсаря, яко „борця за мирову ідею".

За непослух 20 літ кріпости.

Військовий суд у Фльоренції (в Італії) засудив 10 австрійських жовнїрів, кождого на 20 лїт кріпостного арешту, за те, що не послухали заказу сьвяткованя смерти австрійського цїсаря Франца Йосифа.

Цепелїни убили в Букарештї 2.000 осіб.

Підчас бомбардованя Букарешту цепелїни убили 2.000 осіб, а кілька тисяч осіб поранили.

Букарешт прибрав тепер нормальний вид. Мешканцї працюють, склепи скрізь поотвирані. Мешканя утїкших боярів нїмецькі військові власти сконфіскували. За короткий час війни місто Букарешт страшенно потерпіло. Найбільші знищеня вирядили цепелїни. Шпиталї є переповнені раненими. Готелї і приватні доми замінено на шпиталї. Число ранених, які знаходять ся тепер по шпиталях, сягає 15.000 осіб.

Франція мобілїзує цивільних від 16 до 30 року житя.

Французьке правительство рішило мобілїзувати цивільне населенє для національної оборони. До цивільної армії будуть змобілїзовані всї мущини і женщини у віцї від 16 до 60 лїт житя. Ріжні мінїстерства студіюють пляни, на яких можна би як найскорше перевести мобілїзацію.

Жофр є 325-тим пенсіованим маршалком.

Іменованє французького ґенерала Жофра маршалком уважають за правдиву нагороду за його службу вітчинї. Жофр є 325-тим маршалком від 1185 року. Пенсія маршалка, на основі ухвали з 21. грудня 1914 року, виносить 30.315 франків річно.

Франція дає дозвіл на перевіз турецького тютюну до Америки.

Французьке правительство дало дозвіл капітанови одного грецького корабля везти до Америки турецький тютюн. Корабель з тютюном вартости 1,000.000 долярів стояв довший час у французькій пристани в Альжирі, в Африцї. В справі інтернованя і дозволу вільного переїзду для того корабля інтервенїювало правительство Злучених Держав.

Обезпечують дївчата на случай незамужности.

Австрійські асекураційні товариства впали на нову думку. З причини браку мущин, які тисячами падуть на поли битви, асекураційні товариства завели систему обезпечуваня дївчат на случай незамужности. Котра дївчина не вийде заміж, то дістане відшкодованє. Асекураційні премії і вкладки є залежні від вигляду дївчини. Котра дївчина є красна, та платить меньшу вкладку, а котра погана, платить більшу.

Помер найстарший чоловік.

В Сан Павльо, в Бразилії, помер Неґер на імя Тобіяс, якому в день смерти скінчило ся 141 лїт житя. Він був найстаршим чоловіком на земській кулї.

Японія має найбільше розводів.

Японія у відношеню до свого населеня має найубільше розоводів у цїлім сьвітї. На кождих 20.000 подруж в Анґлії трафляєть ся 2 случаї розводів, у Злучених Державах 82, а в Японії аж 173.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

Вп. Яків Мельничук, Джерзи Сіти, Н. Дж. — Всякі цікаві вісти з житя Українців у Бразилії, Арґентинї і т. п. ми дуже радо помістимо. Коли у Вас є подібні описи, то пришлїть, а ми переглянемо.

Вп. Ю. Ґ., Савтпорт, Конн. — Ваш „вірш" не буде поміщений в часописи, бо не надаеть ся до друку.

Вп. Йосиф Верменьчук, Голийок, Масс. — Ви мусите почекати, аж доки війна не скінчить ся. Як війна скінчить ся, тодї предложите властям видану ними посьвідку, а вони Вам звернуть всьо забране. Ви кажете, що посьвідку оставили; не маєте зі собою. Старайте ся роздобути ту посьвідку, бо без неї буде трохи тяжше дістати свої гроші. Колиж посьвідки не роздобудете, то також нїщо великого. По війні зробите в нотаря „афідевіт" і на підставі того письма власти виплатять Вам Вашу належитість. Однак всьо то можна буде зробити аж по війнї.

М. Г., Ватербури, Конн. — Ми не можемо Вам нїчим помогти у такій справі. Тут не поможе нїяка сила, крім людського сумлїня. Чоловік, котрий украв 80 долярів, повинен розуміти, що крадіж є найпоганїйшою прикметою чоловіка. Коли чоловік, який взяв тих 80 долярів, має бодай крихітку людського почутя, то він повинен звернути ті гроші. Нехай підозрінє не спадає на невинних людий.

Се справа особиста, домашна і Ви повинні її між собою полагодити.

Вп. Гр. Поповняк, Рочестер, Н. Й. — Ви своє „Мале пояснене" зашлїть до „Народної Волї", бо в тій часописи була надрукована допись про тих людий, котрих Ви берете в оборону. Ми не розуміємо, чому Ви хочете боронити в „Свободї" того чоловіка, котрий в „Народній Волї" виписує найбільші дурницї про „Свободу". То за те, що він нас публично зневажає, ми маємо його боронити в своїй часописи?

Читач „Народної Волї", Пітсбурґ, Па. — Таких листів ми дістаємо десятками тижнево і коли би ми хотїли їх поміщувати в „Свободї", то мусїли би посьвятити майже цїлу часопись. А се шкода. До них не промовлять нїякі арґументи. Про „швайцара", як Ви кажете, писати се був би великий гріх з нашої сторони. Він жеж не гідний того, аби в „Свободї" робити рекляму його імени. З такими „швайцарами" нїхто з чесних людий не повинен нїчого мати спільного.

СТОРІНКА „ПРОСЬВІТНОЇ КОМІСІЇ“ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

Др. ІВАН РАКОВСЬКИЙ. 3

ПРО ЗЕМЛЮ, СОНЦЕ І ЗВІЗДИ

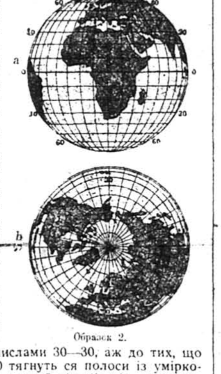
(ПОПУЛЯРНА АСТРОНОМІЯ).

—o—

8 Підсоне або клімат.

Наша земська куля є так уложена супроти сонця, що прямо до него звернені ті околиці, через які переходить рівник. Сонце є прямо над рівником, проте лучі сонця падуть цілком прямо не на цілу землю, а тільки на країни при рівнику; на прочу поверхню падуть сонічні лучі скісно і то тим скіснійше, чим більше зближуємо ся до котрого небудь із обох бігунів. На ті місця, де є бігун нашої землї, падуть сонічні лучі найбільше скісно. Із буденного житя знаємо, що лучі сьвітла гріють тоді найліпше, коли падуть цілком прямо; чим більше скісно падуть лучі сьвітла на який предмет тим менше вони його і гріють. Що так є справді о тім легко переконати ся, уставляючи долоню нашої руки як раз напротив жаркого огню, а опісля її поволи відхилюючи. З тої власне причини сонце огріває нашу землю не скрізь однаково. Найсильнійше огріває сонце околиці при рівнику, там панують найбільші спеки, там без упину жарке лїто, там є, як кажемо, горяче підсоне. При обох бігунах лежать країни, які сонце огріває найслабше, там сонічні лучі падуть найбільше скісно, там найбільше зимно і морози, там безупину люта зима, там є, як кажемо, зимне підсоне. В країнах, що лежать на самих бігунах вже так страшенно зимно, що там вже і людям годі жити; ті країни пусті, незамешкані, покриті вічним ледом, а так непристушні, що жадному чоловікови не вдало ся еще дістати ся до бігунів нашої землї. Поміж горячими підрівниковими краями, а зимними підбігуновими є широка полоса посередного умиркованого підсоня. Для того, що маємо два бігуни, то й маємо дві полоси з зимним підсонем, а то північні і полудневі підбігунові країни; а що маємо тільки оден рівник на землї, тож є і одна тільки полоса з горячим підсонем, а то країни підрівникові; а полос з умиркованим підсонем маємо також дві: північну на північній півкулї і полудневу на полудневій півкулї.

На нашім образку є два рисуночки: перший горішний, зазначений буквою *a*, другий долїшний, зазначений буквою *b*. На горішнім рисунку *a* представлена наша земля з боку. Дуговато вигнені черточки, поведені з гори в діл, то полуденники. Всї вони сходять ся на горі в північнім бігуні, а на долї в полудневім бігуні. Черточки рівнобіжні і поземі, що йдуть від лївої руки до правої — то рівнолежники. Рівнолежник, поведений по самій середині землї, означений значком *o-o*, то рівник; по обох боках рівника аж до рівнолежників, означених числами 30—30 лежить полоса землї з горячим підсонем; від тих рівнолежників означених числами 30—30, аж до тих, що означені числами 60—60 тягнуть ся полоси із умиркованим підсонем, а решта землї від бігунів до рівнолежників, означених числами 60—60 заняті полосами з зимним підсонем.



Образок 2.

На долїшнім рисунку *b* представлено, як виглядала би земля колиб на ню подивити ся „з гори“ прямо на бігун. Чорна точка по самій середині се власне бігун землї, через него переходять на всї сторони численні полуденники, а довкола него коловими чертами уложені рівнолежники (диви образок 1).

Наша Україна лежить як раз посеред північної умиркованої полоси; в північній, зимній, підбігуновій полосі лежить приміром північна Сибір, ся страшна країна, де московське правительство замучило на засланю багато найвірнійших і найліпших синів нашого народу, а в горячій, підрівниковій полосі лежить примірои середуща Америка, Мексико і Бразилия, де гинуть сотки наших бідних селян, що перед нуждою і гнетом втікають в чужину із галицької України.

9. Земля кружить довкола сонця.

Ми вже згадували про те, що майже всї звізди, які ми бачимо на нашім небозводі, стоять неповорушно на своїх місцях. Кілько разів серед погідної ясної ночі небо покриєть ся дрібними зіроньками, ми маємо нагоду переконати ся, що всї звізди уложені на небозводі все в такім самім порядку. І хоч в протягу цілої ночи вони пересувають ся по небу, то пересувають ся всї разом, незмінюючи між собою ладу і занятих становищ. Се виглядає зовсїм так, як колиб небозвід був якоюсь великою гарно виточеною банею, що накриває цілу землю, опираючись краєм на овиді, а звізди, мов понабивані блискучі цьвячки, прикріплені до внутрішного склепіня тої великої банї, яка разом з ними всїма обкручуєть ся раз на добу довкола себе. Знаємо вже добре, що се все злуда, викликана оборотом нашої землї довкола оси. Ніякого небесного склепіня нема. Наша земська куля стоїть посеред безмежного всесьвітного простору, в якім скрізь ген далеко повно звізд, що стоять неповорушно побіч себе, але через те, що наша земля обертаєть ся довкола себе в сторону із заходу до сходу, то нам, що крутимо ся разом з землею, здаєть ся, що звізди так, як і сонце пересувають ся в сторону противну, то є із сходу до заходу.

Та тут заходить еще одна обставина. Колиби наша земля, обертаючись довкола своєї оси, не змінювала впрочім свого положеня у всесьвітнім просторі, то помимо згаданого позірного руху звізд ми бачили би все о тій самій порі, кождої ночи, всї громади звізд на тих самих місцях. А тимчасом дієть ся инакше. Звернім примірои увагу на сю громаду звізд, що її у нас звуть Косарями, вчені Оріоном. Се одна з найгарнійших звіздяних громад, що в виді великої коси сяє серед погідних зимових ночий на полудневій стороні неба.

В половині грудня о 12. годині в ночи бачимо сю величаву громаду звізд високо понад землею, як раз посеред небозводу на полудневій стороні неба, однак посуваючись звільна до заходу вона обнижуєть ся і над самим раном криєть ся під овидом — заходить. Та приглядаючись уважно тим Косарям мусимо зауважити, що вони що дня скорійше доходять до згаданого повисше місця посеред полудневої сторони неба. По двох тижнях, то є, з початком нового року, бачимо ми їх там вже о 11. годині в ночи, а о 12. годині посунуть ся вони вже значно дальше до заходу. З початком лютого будуть Косарі вже о 9. годині посеред полудневої сторони неба, першого марта будуть вже там о годині 7. вечером, а в половині марта вони вже так далеко посунуть ся до заходу, що о 12. годині в ночи починають вже заходити. Те саме дієть ся з усїма иншими громадами звізд; дивлячись на них що ночи о тій самій годині, бачимо їх все дальше посунених до заходу, а на їх місци стоять другі звізди, що перше були на східній стороні неба.

Але по році вони знов всї будуть на давних місцях, а виглядає се так, як колиб ціле звіздисте небо обернуло ся довкола землї раз в протягу цілого одного року. Щоби зрозуміти се явище, представмо собі на хвилину знов, що наша голова є земською кулею, стіл із сьвітлом серед нашої хати то сонце, а образи на стїнах се ріжні громади звізд на небеснім склепіню. Коли ми стоячи коло стола відвернемо ся до него плечима, тоді ми не бачимо стола — сонця, на нашім лици тепер нічна пора і то як раз північ, а образ, який ми бачимо на стїні, як раз перед собою, то буде ся громада звізд, яку ми бачимо перед собою о півночи на полудневій стороні неба. Не звертаймо тепер уваги на оборот землї довкола оси, бо се тут не належить до річи, а тільки запитаймо ся, що треба нам робити, щоби о півночи, то є маючи стіл за плечима, бачити прямо перед собою що раз то инші стїнні образи і то так, щоби вони немов пересували ся перед нами від лївої сторони до правої?

Дуже легка річ! Ходім довкола стола, в сторону від правої до лївої руки, звернені до него все плечима.

Оттак і наша земля мусить крутити ся довкола сонця і сей обіг триває цілий рік. Власне роком називаємо той час, якого потребує наша земля, щоби по своїй дорозї оббігти раз довкола сонця, та повернути назад на давне місце. З точних обчислень показуєть ся, що наша земля потребує на те майже 365½ днів.

В буденнім житю ми числимо, що рік має 365 днів, значить не дочислюємо до кождого року пів дня, через що за чотири роки повстає помилка о одну добу. Щоби зрівнати сю помилку ми кождого четвертого року дочислюємо до лютого один день, так, що кождого четвертого року місяць лютий має 29 днів, а цілий рік 366 днів. Такий рік називаємо переступним або високосним. Дорога, по якій кружить наша земля довкола сонця, все одна і та сама, вона має вид трохи видовженого кола, але сонце не стоїть в самій середині тої дороги а тільки близше одного її кінця. В наслідок того наша земля не все однаково віддалена від сонця; найбільше віддалене доходить до 22-ох мілїонів миль, а найблизше до 18-ти мілїонів миль. А середне віддалене землї від сонця виносить двайцять мілїонів миль то є 150 мілїонів кільометрів.

Двайцять мілїонів миль! Як то легко вимовити або написати таке число, а яке воно велике! Подумаймо лиш, що мілїон се значить тисяч тисячок! А проте гарматня куля, що перебігає 600 метрів на одну секунду то є цілу милю в 12 секундах, потребувала би десять повних лїт, щоби залетїти від землї до нашого сонця. Жаль тільки, що нема такої велитенської гармати, котрою можнаби стріляти до сонця, а тоб ми зараз спрібували, чи нащі обчисленя правдиві! Колиж ми знаємо віддалене нашої землї від сонця, то нам дуже легко обчислити, як велика тота дорога, по якій наша земленька крутить ся довкола сонця. Легко кождому переконати ся, що кожда колова черточка є 6¼ разів довша від свого луча, то є від віддаленя черточки від осередка, а через те дорога, по якій кружить наша земля довкруги сонця, шість і чверть разів довша як віддалене землї від сонця, що творить 940 мілїонів кільометрів або 125 мілїонів миль. Таку велику дорогу перебігає наша земля в протягу одного року; значить ся, в протягу одної доби перебігає наша земля два і пів мілїонів кільометрів, в протягу одної години сто пять тисяч кільометрів, а на кожду одну хвилинку-секунду трийцять кільометрів, то є рівно чотири милї! Так шалено швидко гонить земля довкола сонця! Найшвидший поспішний поїзд потребував би 700 лїт, щоби переїхати таку дорогу!

10. Чому маємо ріжні пори року?

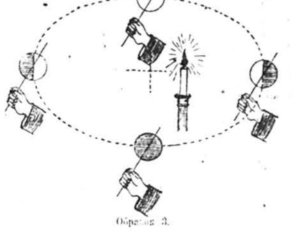
Возьмім яку небудь велику кулю, перетягнім наскрізь через саму її середину простий дріт або патичок, та уложім отсю кулю на такій оси так проти горіючої сьвічки, щоби та вісь не похилювалась, а стояла все просто, прямовісно, так, неначеб її хто хотів встромити мов кіл у землю.

Уклавши так нашу кулю обертаймо її довкола оси та пересуваймо поволи довкола сьвічки. Коли зробимо такий досьвід, то будемо мати маленький образ того, як наша земля кружить довкола сонця.

Коли ми підчас такого досьвіду придивимо ся близше нашій кулї, то побачимо, що границя між осьвітленою, а темною половиною нашої кулї все переходить через оба бігуни та, що кожде місце на осьвітленій поверхні кулї все однаково звернене до полуміни сьвічки. Колиби вісь нашої землї також стояла прямо до тої дороги, по якій вона кружить довкола сонця, то і наслідок того був би такий самий, як се ми бачили на нашій кули. Передусїм границя між осьвітленою, а неосьвітленою сонцем поверхнею землї переходилаби все через оба бігуни, і через те кожде місце на нашій землї потребувало би все тільки само часу на те, щоби перейти по осьвітленій, як по неосьвітленій стороні нашої землї — значить ся, на кождім місци нашої землї день і ніч були би однаково довгі, а то тривалиб по пів доби.

Другим наслїдком такого положеня земської оси було би се, що сонічні лучі огрівали би все однаково через цілий рік всї місця на поверхні землї, а проте в згаданих повисше полосах землї не було би ніколи важнійших змін тепла і зимна. Всї знаємо добре, що на нашій землї дієть ся як раз противно. Довгота днів і ночий постійно змїняєть ся, а рівночасно з тим змїняють ся пори року і по горячім лїті з довгими днями, а короткими ночами приходить остаточно зима з снїгом і морозами, та довгими ночами а короткими днями. Причиною того є се, що вісь земської кулї є сильно нахилена до тої дороги, по якій земля кружить довкола сонця. Се нахилене все однакове супроти тої дороги, а через те положене землї супроти сонця дуже змінчиве.

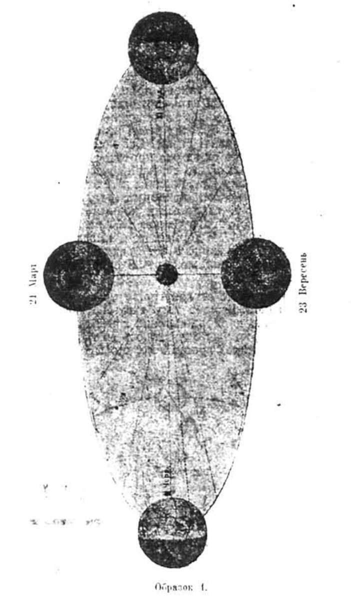
Уложім повисше згадану нашу кулю осію скісно до сьвічки і не змінюючи того скісного уложеня оси, обертаймо кулю довкола сьвічки, а побачимо, що бігуни кулї на переміну, то звертають ся то відвертають ся від сьвітла і зараз зрозуміємо, що мусить діяти ся


Образок 3.

на земли наслїдком такогож скісного уложеня земської оси. Коли земська куля північним бігуном нахилить ся більше до сонця, а полудневим відхилить ся від него, тоді сонічні лучі падуть меньше скісно на північну півкулю, а більше скісно на полудневу, через що на північній півкулї стане теплїйше і буде лїтна пора, а на полудневій півкулї стане холоднїйше і буде зимова пора. Колиж підчас дальшого круженя землї довкола сонця, вісь землї відхилить ся від сонця своїм північним бігуном, а нахилить ся до сонця полудневим, тоді на північну півкулю падуть лучі сонця, більше скісно як на полудневу, на північній півкулї буде зима, а на полудневій лїто.

До того сонце осьвічує більшу частину тої півкулї, що звернена до него, а меншу частину тої, що від него відвернена. Звидси в лїті днї довші, а в зимі коротші. Весна і осїнь становлять перехід поміж обо-

ма згаданими протилежними порами року. Наш північний бігун наклонюеть ся до сонця найбільше 21-го червня і тоді у нас день найдовший ,а ніч найкоротша та починаеть ся найгорячійший літний час; 21-го грудня у нас день найкоротший і є осередком зими і тоді наш північний бігун найбільше відхилений від сонця; 21-го марта і 23-го вересня оба бігуни нашої землї однаково нахилені супроти сонця і через них тоді переходить як раз границя між осьвітленою а неосьвітленою половиною землї; в тих днях на цілій земській кули день і ніч є собі рівні, а проте той час називаемо зрівнанем дня з ночию, перший весняним, а другий осінним. Оттак скісне уложене земської оси спричинює повставане чотирох пір року: весни, літа, осени і зими; та хто хоче сю справу добре зрозуміти, нехай доконче зробить повисше описані досьвіди і добре приглянеть ся образкови 4.



Образок 4.

Темний кружочок посередині того образка, се наше сонце а поздовжна колова лінія довкола него, се дорога нашої землї; по тій дорозі вона кружить довкола сонця в *напрямі зазначеної стрілки*; чотири великі кулї на тій дорозї, се наша земля у своїх чотирох найважнійших положенях; сторона землї, звернена до сонця, яснійша, на ній є день, а сторона, відвернена від сонця, темна, на ній є ніч; на землї зазначений рівник і кілька рівнолежників, та кілька полуденників; полуденники сходять ся в обох бігунах, але тут видно добре тільки північний бігун в виді точки на горішнім вершку кулї; рівна лінійка, що переходить від того північного бігуна на діл і звернена на ліво, може нам представляти вісь нашої землї. Як бачимо, вісь землї все однаково нахилена в одну сторону, наслідком того північна півкуля в літі нахилена до сонця, а в зимі відхилена від него.

(Дальше буде).

УКРАЇНСЬКІ ПЛЕМЕНА.

—о—

Надднїпрянець сумовитий,
Степовик завзятий,
Запорожець-муж военний,
Подоляк богатий.

Гуцул, гожий, здібний, гордий,
Волинець моторний,
Буковинець страх вигідний,
Лемко темний, бідний.

Поліщук підприемчивий,
Бойко хитрий дуже,
Угрорусин заляканий,
Тихий та байдужний.

Всі племена разом творять
Народ український
Трийцятьпятьміліоновий
На землі батьківській.

А усі вони говорять
Мовою одною
І збратані прожитою
Долею спільною.

Т. Р. Б.

Олекса Стороженко.

ДВА БРАТИ.

—о—

У багатого пана було двоє синів. Старшенький удав ся собі тихий, слухняний, все за книжкою сидів, а меншеньке таке вродилось швидке, шаловливе, — тільки йому й діла, що гаса було по господі, шпурляе камінням та собак бє. Раз іде старець побіля двору в сімряжці, а меншенький панич вихопивсь на вулицю та й давай цькувать його собаками. Ну, сказано: собака і на владику бреше; — от вони й рвуть, а старець уговорює панича: „Гріх тобі", каже, „синку, знущатись над старими людьми; за се", каже, „Бог тебе покарає!" А панич ще гірш цькує і язик йому висолоплює, так що старець годі вже поучати, та скоріш на втікача. Розсердив ся той старець на меншенького панича, та зараз сьвятому Петрові й пожалів ся. „Сьвятий Петре", каже: „покарай його за мене, щоб він, ледащо, десятому заказав, як цькувать старих людей собаками!" А Петро й каже: „Добре, тільки не зараз; тепер воно ще дурне хлопя, не зрозуміє тії й кари; а от, як виросте, то вже хиба тоді".

Повиростали паничі, а там, як помер батько, то вони поділились худобою, поженились і сами стали жить панами. Старшому Бог у всьому помагає: посіє шпеницю, то вона виросте заввишки з чоловіка і по четверті з копи зерна дасть; а у меншого — або градом вибе, або оврах1) понівечить. Старший збудував караван2), і жене таку горілку, що люде зо всіх слобід3) ідуть до його купувати, а у меншого така смердюча, що й до носа ніхто не донесе. У старшого степи вкриті гуртами, отарами, табунами4), а в менщого усе видохло і перевелось на не-відь-що. Тільки й дає йому Господь діточок: що рок, то й пророк; народилось їх з пятнадцятеро. Старший брат і ні гадки собі, лежить та загріба гроші лопатою: усе йому Бог дає; а менший працює, як риба об лід побиваєть-ся, а нічого не вдіє, ні в чому нема йому талану. Все спродав, що в його було: і степи з хуторами, і гаї, і так знищав, що нема в його ні одежини, ні шматка хліба. Голодна дітвора голосить, а він з жінкою сидить та плаче. Плакав, плакав, а далї й просить свого янголя-хранителя: „Змилуй ся", каже, „хоч ти надо мною! Полети до Господа, та вимоли міні з дітками хоч по шматочку хліба!" Полетів янголь і росказав Господу, яке лихо терпить менший брат, та й каже: „Боженьку мій милий, дай їм хоч по шматочку хліба!" — „Добре", каже Бог: „нехай же він іде до старшого брата і попросить хліба; як не дасть, то нехай у нього молотить з коробки; як же й з коробки не дасть, то нехай з ним так згодить ся: щоб тільки те зерно прийшлось на його долю, котре впаде йому в постоли5), як він молотити-ме".

Прийшов менший брат до старшого, а той сидить на рундуці6), такий гладкий та ситий, сказано — багатий; тільки вздрів свого брата, зараз встав і сховав ся в будинок. Через яку там годину, висилає спитать, чого брату треба? От менший і каже: „Прийшов до брата попросить шматок хліба собі і діточкам моїм". А старший брат вибіг на рундук, та й крикнув: „Женіть його з двору!" Менший знов просить: „Братіку мій, дай міні хоч з коробки молотить". — „Не дам", каже старший: „який з тебе молотник? ти міні тільки понівечиш пшеницю!" — „Ну, як так, „каже менший, „то нехай тільки те зерно буде моє, яке попаде в мої постоли!" Старший брат засьміяв ся та й каже: „Добре; дайте йому молотить з тієї скирти7), що затекла і миши поточили".

Молотив бідолаха цілісінький день; у вечері роззув ся, дивить ся —в постоли заскочило тільки два зерняточка. На другий день молотив — приніс три зернини, на третій — чотири; що-дня прибувало тільки по одному зернятку. Оттак молотив сердега цілісіньку зіму, а намолотив тільки з-пригорщ пшениці. Вернув ся до дому; жінка з дітьми вийшла на-зустріч, і не пізнала сердешного; од праці висох, вичах, аж очи йому в лоб позападали, і так ослаб, що ледві до своєї хати припхав ся. Голодні діти обступили батька, просять хліба, а він їм і показує пригорщ пшениці, що вимолотив, а сльози так і капають на ту пшеницю. „Бачите, діточки", каже; „більш сліз витекло і трудового поту, як тих зернят, що для вас намолотив; сльозами ж", каже, „нікого не нагодуєш, а од трудового поту ніхто ще не сидів голодний, — тільки я з вами, мої безталанні діточки!" Далї і каже янголю: „Що міні на сьвіті робить з сією пшеницею: змолоть та спекти, то й одному їсти нічого?" Полетів анголь до Бога та й пита: „що робить меншому брату з тією пшеницею, що вимолотив?" — „Нехай", каже Бог, „попросить у брата землї та й посіє".

Знов потяг менший брат до старшого. „А чого тобі треба?" пита старший: „чи не схотілось ще з постола молотить?" — „Ні", каже менший: „прийшов до тебе просить земельки, щоб посіять ту пшеницю, що з ласки твоєї намолотив". — „А багацько намолотив?" пита старший. — „Ось скільки", каже менший, і показує йому ту пригорщ. — „Добре", каже старший, — а сам регочеть-ся, аж за живіт береть-ся: „дам тобі землї, скільки душі твоїй завгодно! Іди ж у царину, — там есть лан десятин в пятдесять, а може і більш буде; то коли достане сієї пшениці, то хоч увесь засівай, — нехай тобі Бог помагає!" Подякував менший брат страшого, пішов собі до того лану та й почав сіяти. Сіє та й сіє, — відкиля та у Господа й пшениця береть-ся, неначе з рукава сиплеть-ся, як дощ шумить. Цілісінький день сіяв, аж поки всього лану не засіяв, іще й осталось з пригорщ, стільки, скільки й було. Так вже, бачите, дав йому Бог милосердний. „А що", спитав старший брат, побачивши меншого: „чи стало тобі лану?" (а сам сьміеть-ся). „Ні, не стало", каже менший: „ось скільки ще осталось пшениці". — „Брешеш", каже старший: „ти мабуть не сіяв, бо стільки міні й учора показував". — „Піди, подивись", каже менший, „коли ти ймеш віри". Поїхав старший в царину; дивить ся, аж справді, увесь лан засіяний і заволочений. „Що воно за притча8) така?" подумав собі, та й каже: „Побачимо, який з сього пива буде квас!"

Незабаром зійшла пшениця, така густа та рясна, як щітка, — аж весело на неї глянуть; а та, що на лану старшого брата, ледві з землї вилазить, жовта і позакручувалась. Завидно стало старшому брату, — от він і каже: „Ні, вже вибачай, брате, не оддам я тобі сього лану, — бери мій". Нічого робить меншому; прийшов до дому та й плаче. Полетів янголь до Бога: „так і так", каже: „старший брат обіжає меншого; що звелиш робить бідоласі?" А Бог і каже: „Нехай бере братів лан, а сей я градом вибю".

Недовго і втішав ся старший брат одібраним ланом: набігла хмарка, — як учистить град з курине яйце, всю пшеницю до стебла вибив. Розсердив ся старший брат. „Се", каже, „ти міні таке нещасте приніс: з роду сього зо мною не було; не хочу твого лану, — я свій назад беру!" Знов заплакав менший брат і знов янголь полетів до Господа за порадою; а Бог і каже: „Нехай не журить ся! я зроблю його лан таким, як і був".

Послав Господь хмарку на витолочений лан, вона його і теплими дощами скропляе, і вкрива по холодним зорям, і вітерцем продува, стереже його; пестує як рідна мати свою дитину. У Бога, кажуть, усе за дверима: відкиля що й взялось! і пшениця розрослась і заколосилась на-вдивовижу. Аж ось іде Петро з старцем по-над тим ланом, а старець і каже: „Подивись лишень, сьвятий Петре, яку Бог пшеницю вродив: з-роду такої не бачив!" — А Петро й пита: „А знаєш, чия се пшениця?" — „Не знаю", одказує старець. — „Се того чоловіка", каже Петро, „що цькував тебе собаками". — „Глянь", подумав старець: „не багацько ж буде йому користи з сієї пшениці: я так зроблю, що скільки б він кіп не навантажив на віз, то більш з нього не вимолотить, як один тільки мішечок". Зрозумів сю його думку сьвятий Петро, та як вернув ся до себе, зараз і попросив Бога послать до меншого брата янголя. „Скажи", звелів йому Бог, „щоб він, як буде перевозить пшеницю, не більш клав на віз, як по одному снопочку".

Зжав менший брат свою пшеницю і перевіз, як йому велено. Став молотить: що вдарить ціпом, так йому мішок пшениці і висиплеть-ся. Позасипав повнісінькі закроми9), іще й здоровенні ворохи10) стоять на току, — нікуди вже й ховать. Знов іде Петро з старцем побіля току меншого брата, а старець і каже: „Дивись лишень, сьвятий Петре, скільки Бог дав сьому чоловікові пшениці; та яка-ж гарна та чиста, нема в неї ні зани11) ні кукілю". — „А знаєш, чия се пшениця?" пита сьвятий Петро. — „Не знаю", одказав старець. — „Се того чоловіка", каже Петро, „що цькував тебе собаками". — „А щоб він не діждав з сієї пшениці хліб божий їсти!" скрикнув старець, — аж почервонів з досади: „щоб той", каже, „подавив ся першим шматком, хто його й їсти-ме!" Знов попрохав Бога сьвятий Петро, знов послав Бог янголя до меншого брата: „Скажи", каже, „йому, щоб він напік з пшениці буханців, і крий Боже, щоб не їв і не куштував, які вони, а нехай несе їх у церкву божу і роздасть старцям". Напік менший брат буханців повнісіньку торбу та й поніс до церкви. Як скінчилась служба, от він і вийшов на цвинтар, а той старець сидить собі з краю, протягує руку і голосить: „Христа ради!" От, менший брат і дав йому першому буханець; а старець трошки проголодавсь, хіп той буханець, укусив та, не розжувавши гаразд, хотів проковтнуть, та й подавив ся. Тут инші старці почали його в спину штовхать, — хто кулаком стусоне межи плечі, хто костилем12) ткне під ребро, хто затопить по потилиці, — на-силу вибили йому з глотки той шматок.

Стрів ся старець з Петром, та й каже: „Яка сьогодні зо мною кумедна притча трапилась: трохи був на смерть не подавив ся!" А Петро йому й каже: „Се тобі, старче, так Бог зробив за те, щоб другому не бажав давитись. Розсердив ся еси на дурне хлопятко, що цькувало тебе собаками, та й став вадить чоловікові, котрий на свойому віку доволї приняв того лиха, а не зробив ся ж ледащом. Та ще хотів, щоб він подавив ся першим шматком хліба, добутого сльозою та трудовим потом!" — „Господи!" сказав тоді старець: „Ти один і милосердний і справедливий! помилуй мене грішного; ніколи вже не буду вадить тому чоловікові, котрого ти милуєш!"

З тої пори перевернуло ся щастя братів. Менший став багатіть, а старший все стратив і прийшов до меншого голодний і холодний, за шматком хліба. Менший приняв його як брата рідного, бо скоштував на свойому віку гіркої, так знав, що таке лихо; — наділив його землею, скотиною, построїв йому будинок, а сам ще багатший та щасливіший став.

1) Оврах—суслик (гризун польовий, завбільшки як щур, зносить зерно до своєї нори). 2) Караван—горальня. 3) Слобода—свобідне від панщини і всяких дачок село. 4) Гуртами, отарами, табунами—стадами волів, овець, коний. 5) Постоли—ходаки з лика, личаки. 6) Рундук—ганок. 7) Скирта—стирта. 8) Притча—притичина, пригода, приключка. 9) Закроми (рос.)—засіки. 10) Ворох—купа (збіжа, полови). 11) Зана—таке зілля, що як доспіє, то неначе сажа з квітки сиплеть ся і темнить пшеницю. 12) Костиль (рос.)—костур.

РУХ В ВІДДІЛАХ У. Н. СОЮЗА.

ШІКАГО, ІЛЛ. Річний мітінг Бр. св. Стефана, від. 221, відбув ся 14. січня б. р. На тім мітінгу вибрано слідуючий новий уряд: І. Карпа, предс.; Г. Кривовяз, заст. предс.; І. Гайович, секр. фін.; Т. Кривовяз, секр. рек.; В. Дубас, скарбник; К. Шпікула, П. Козак і В. Дубас (Мих.), контрольори; С. Стефанків і В. Тронд, опікуни хорих; Ю. Кобелюк, хоружий; Г. Кривовяз, дверник. — І. Карпа, предс.; В. Дубас, кас.; І. Гайович, секр.

ПОВІДОМЛЕНЄ.

Подаєть ся до відома всім Братствам і Товариствам в Філядельфії, що Братство св. Георгія, від. 239 У. Н. Союза устроює Баль дня 28-го цьвітня б. р. і уряд Братства просить, щоби другі Братства та Товариства стримали ся на сей день з забавами та щоби не уряджували ані балю ані представленя на сей день, бо на сім терпить як одно так і друге братство чи товариство коли справляють тогосамого дня баль чи представленє.

ЗА УРЯД БРАТСТВА:
С. Вільчинський, предс.; І. Сорока, кас.; Н. Волос, писар. 15-16

ЧИТАЙТЕ „СВОБОДУ" І ПРИЄДНУЙТЕ ЇЙ НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ!

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ.